

**Název programu: Podpora vzdělávacích aktivit národnostních
menšin v roce 2018**

Evidenční číslo projektu: MSMT – 21430/2017-53

Název projektu: Žijeme na Trojmezí (dále jen „projekt“)

Název materiálu: ŽIDÉ V JABLUNKOVĚ

Vypracovala: Mgr. Jana Sagitariová

Datum: červen 2018

V Jablunkově

**Ověřeno ve výuce datum, místo a třída: Základní škola Jablunkov, Lesní 190,
12.11.2018, v 9.A třídě**

Židé v Jablunkově

Odhadnete, ve kterém roce zachytil fotograf jablunkovské náměstí?

Jablunkovské
náměstí v
roce 1935

Trh na jablunkovském náměstí v roce 1935

Jablunkovská mládež v roce 1935 u kašny

*V jakém
jazyce se
vyučovalo
v této
třídě?*

Žáci 1. třídy polské školy ve školním roce 1925-1926

**Jakému jazyku
se žáci učili
této třídě?**

Žákyně 3. B české školy a jejich učitelé ve školním roce 1934 - 35

**Jakou řečí
asi mluvily
tyto děti?**

Děti z německé školky – rok 1933

Pozorně si
prohlédněte
tváře těchto
žáků.

Je
pravděpodobné,
že někteří z nich
válku nepřežili.
Víte proč?

- Wehrmacht
- Židovský původ
- Protinacistický
odboj domácí,
zahraniční

Žáci české školy – školní rok 1925 - 26

Židovská společnost v Jablunkově

- ❑ První Židé se na Těšínsku objevili již ve 14. století
- ❑ V 15. století založili v Těšíně Židovskou obec
- ❑ V roce 1855 si v blízkosti řeky Lomné naproti Vyšší brány (Wyszni Bróny) postavil koželužnu zvanou Dymbiarnia Moritz Fränkel
- ❑ Podle nápisů na náhrobcích židovského hřbitova žily v Jablunkově rodiny Khonů, Saurerů, Bifferů, Engelů, Neumannů, Fuchsů, Schullhofů, Deutschů, Fränkelů
- ❑ 1864 - jablunkovští Židé otevřeli modlitebnu – templ

- ❑ **1902 - založili modlitební spolek Jablunkauer israelitischen Bethausverein, provozovali také židovskou školu, ve které se děti učily hebrejsky, děti školu navštěvovaly mimo povinnou docházku**
- ❑ **1908 - zakoupili pozemek vedle katolického hřbitova, aby zřídili židovský hřbitov – kirkut, zajímavé je, že jsou zde náhrobky s datem úmrtí před tímto rokem**
- ❑ **1923 – se stali Jablunkovští Židé členy Židovské obce pro české Těšínsko, zastupoval je Emanuel Fränkel**

Dům čp. 165 na Hasičské ulici (nyní Velebnovského) – templ - židovská modlitebna do září roku 1939, zde probíhaly náboženské obřady, svatby, pohřby.

Budova márníce před židovským hřbitovem v Jablunkově, foto z roku 1986

Kirkut – židovský hřbitov s márnící v sousedství jablunkovského hřbitova

Dnešní stav bývalé židovské márnice – rok 2018

Vchod na židovský hřbitov – kirkut s pamětní deskou, stav r. 2018

**Obnovené
náhrobky na
židovském hřbitově,
který byl částečně
zničen za 2. světové
války a chátral i po
válce. Rekonstrukce
proběhla v roce
2007.
Stav rok 2018.**

**Obnovené
náhrobky.**

Stav rok 2018

**Obnovené
náhrobky.
Stav roku
2018.**

- Židé v Jablunkově byli včleněni do jablunkovské společnosti, soužití probíhalo poklidně.
- Před 1. světovou válkou hovořili se spoluobčany převážně německy, nářečím – „ponašymu“, doma pravděpodobně jidiš.
- Po roce 1920 se začali učit česky a používat ji v jednání s úřady a také se spoluobčany.
- Vykonávali různá povolání – patřili spíše k zámožnější vrstvě, protože chápali význam vzdělání a své děti podporovali na studiích.
- Byli mezi nimi – hospodští, kupci, majitelé obchodů s oděvy, textilem, obuví, potravinami, dřevem, advokáti, lékaři, ale také řemeslníci – hodinář, švec atd.

**Hostinec Huga Sommera na
Nádražní ulici. Dnešní Kachlák**

**Moric Fränkel s manželkou Laurou před
svým obchodem na jablunkovském
náměstí kolem roku 1935**

**Hodinářství Hermanna Grossmanna
kolem roku 1935**

**Fasáda domu č. 7 vyzdobená sochami,
majitelem domu byl obchodník F. Kemény,
rok 1936**

**Správce jablunkovského templu
Josef Grossmann**

**Herta
Sommerová
se svým
manželem,
který byl
nežidovské
ho původu**

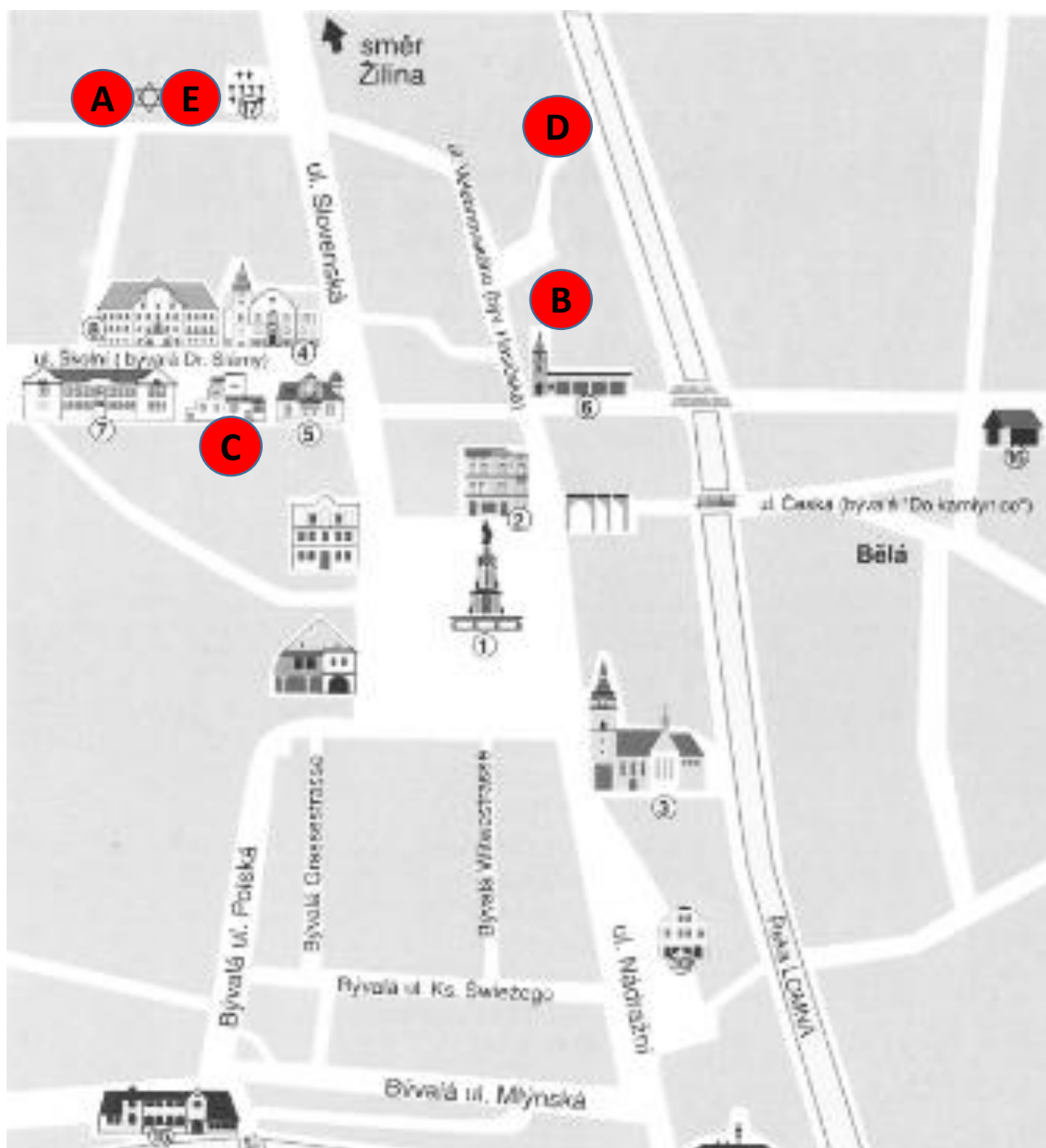
**Rodina
Franklova.
Zleva syn
Marcel, jeho
matka Laura,
její manžel
Moritz, jejich
dcera Trude,
její manžel
Dr. Stein.
30. léta 20.
století**

**Na jablunkovském náměstí ve 30. letech
20. století – Moritz Fränkel – obchodník
a knihař a tiskař Richard Ploszek sledují
– copak asi?**

**Funkcionalistická
vila rodiny
Fischgrundových**

- A** Kirkut – židovský hřbitov
- B** Budova č. 165 – místo, kde se nacházel do roku 1939 templ
- C** Funkcionalistická vila advokáta Fischgrunda
- D** Místo zvané Dymbiarnia
- E** Budova bývalé židovské márnice

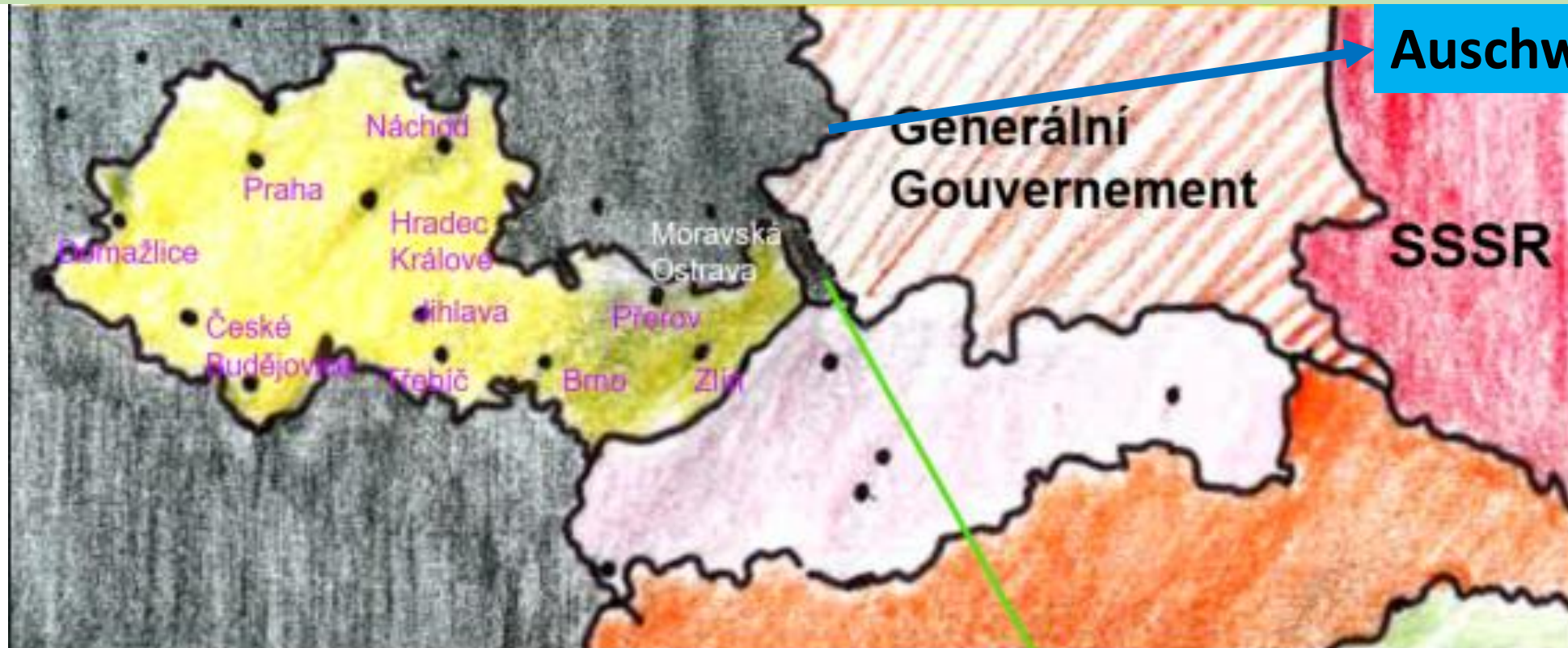

Někteří Jablunkované stavěli slavobránu a vítali nacisty, jiní s napětím očekávali, co se změní...

1. září 1939 začala 2. světová válka, německá armáda vstoupila do Jablunkova

Situace v letech 1939 – 1945 – obsazené území ČSR, Polska

Auschwitz

- Protektorát Čechy a Morava
- Slovenská republika
- Velkoněmecká říše
- Maďarsko
- Jablunkov

- ❑ Přestože měli Židé zprávy, jak se s nimi zachází v Německu podle tzv. norimberských zákonů, a mnozí z nich opustili Jablunkov, nikdo nečekal tragédii, která vyústila v holokaust – fyzickou likvidaci Židů.

Již 1. října 1939 odjeli Felix a Max Fuchsovi prvním transportem do Niska nad Sanem, ostatní následovali – doloženo prameny.

Postupně byli přemísťováni do ghatt a koncentračních táborů v Generální gouvernement (název pro Němci osazené Polsko) – není známo kam.

Snad zahynuli v Auschwitz (Osvětimi), Treblince. Patřili mezi první oběti holokaustu a zprávy o dalším jejich osudu neznáme.

Cílem nacistů bylo vymazat tento národ z paměti budoucích generací, tedy i naší paměti. Proto si připomeneme jména Jablunkovanů židovského původu, přestože některé údaje jsou neúplné a dnes těžko dohledatelné:

- ❖ Rodina Eisnerů, Nádražní ulice č. 449 – MUDr. Emil Eisner (1896), manželka Pavla Eisnerová (1897), syn Jan (1928). Zahynuli neznámo kde.
- ❖ Rodina Fischgrundů, Školní č. 474 – Dr. Emil Fischgrund (1878) – advokát, dcera Liselott Fischgrundová (1921). Zahynuli neznámo kde.
- ❖ Rodina Fränkelů, Polská ulice č. 97 – Stefanie Fränkel, dcera Alice Fränkel (1904), dcera Elfrída Fränkel (1902). Zahynuli neznámo kde. Syn Julius zahynul 1942 v Auschwitz.
- ❖ Rodina Fuchsů, Nádražní ulice – Felix Fuchs (1897), manželka Melanie (1910), dcera Gertruda (1930). Zahynuli 1942 v Treblince. **Přežil Max Fuchs ???**
- ❖ rodina Fränkelů, náměstí č. 11 – Emma Frankel, Else Fränkel. Zahynuli neznámo kde.

- ❖ Rodina Fränkelů, náměstí č. 9 – Laura Frankel (1878) - (obchod s potravinami), syn Marek Fränkel (1908), dcera Trude Fränkel (1904), (vdaná Steinová), zeť Rudolf Stein, nar. 1892, vnuk Boris Stein, nar. 1925. Zahynuli v Auschwitz a Brieg.
- ❖ Rodina Gellerů, Žihla č. 267 – otec Adolf Geller (1873), manželka Regina (1897), dcera Melánie (1905). Zahynuli 1942 v Treblince. Syn Jan (1909), vnuk Edgar (1928) zahynuli neznámo kde. **Přežily dcera Rozálie a vnučka Ingeborg.**
- ❖ Rodina Goldbergů , náměstí č. 17 – Josef Goldberg (1884) - (krejčí, obchod s oděvy), manželka Sára Goldberg , syn Adolf Goldberg (1911), dcera Ida Goldberg (1915). Zahynuli 1942 ve Lvově.
- ❖ Rodina Grossmannů, náměstí č. 28 – Hermann Grossmann (1899) (hodinář), manželka Sidonie (1895), dcera Helena (1923), syn Ernest (1925). Zahynuli neznámo kde, syn v Auschwitz 1942. **Přežili dcera Frída a syn Emanuel-Maxmilián.**

- ❖ Rodina Grossmannů, Žihla č. 270 – otec Samuel Grossmann (1857), manželka Fany (1869), syn (rodiče a bratr H. Grossmanna). Zahynuli neznámo kde.
- ❖ Rodina Kemenyů, náměstí č. 7 – Alexander Kemeny (obchod s potravinami), manželka Valerie Kemeny (1887), syn František Kemeny, dcera Elizabeth Kemeny, (1914), provdaná Stieglitz, zeť Ernst Stieglitz (1902). Zahynuli neznámo kde.
- ❖ Rodina Klapholzů – matka a 2 dcery. ??????
- ❖ Rodina Patakiových, Návsí (u nádraží) – Hendryk Pataki (1861), Eva Pataki (1879), Ethel Pataki (1911). Zahynuli 1942 v Malém Trostinci v Bělorusku.
Přežili dcera Ilona a vnuk Tomáš.
- ❖ Rodina Rosenzweigů, Nádražní č. 44 - syn Walter Rosenzweig (1906), dcera Vilhelmína (1898), provdaná Jaschuk. Zahynuli neznámo kde.
Přežili otec Hugo Rosenzweig (koželužna, obchod s obuví), dcera Alice.

- ❖ Rodina Rosenzweigů, Polská ulice č. 98 – Ida Rosenzweig, dcera Otýlie Rosenzweig. Zahynuly neznámo kde.
- ❖ Rodina Rosenbergů, Slovenská ulice (dnešní DDM) – Julius Rosenberg (1886) - (hostinský), manželka Berta (1884), dcera Else Rosenberg (1929). Zahynuli neznámo kde. **Přežil syn Erich Rosenberg.**
- ❖ Rodina Sommerů, Nádražní č. 49 – Hugo Sommer (1889) (hostinec, obchod), manželka Helene Sommer (1928), dcera Herta Sommer. Zahynuli neznámo kde.
- ❖ Rodina Spieglů, Slovenská ulice (naproti radnice) – Gisele Spiegel (1892) - (obchod se dřívím), dcera Ruth (1923), dcera Emma (1922). Zahynuly 1942 v Auschwitz.

- ❖ **Rodina Sternů, Bělá č. 493 – Dr. Leo Stern (1882). Zahynul 1940 v Kameni Podolském. Manželka Jana (1894). Zahynula 1943 v Auschwitz.**
- ❖ **Rodina Verstandigů, Žihla č. 267 – otec, matka, syn. Zahynuli neznámo kde.**
- ❖ **Rodina Waldmannů, Bělá č. 1011 – Herman Waldmann (krejčí, obchod s oděvy), manželka Emma Waldmann, syn Oswald Waldmann. Zahynuli neznámo kde.**
- ❖ **Rodina Haberů, Návsí č. 315 – Jakub Haber (1894), manželka Olga Haber (1903), sestra Rosa Haber (1909). Zahynuli neznámo kde.**

Podle dosud známých údajů válku přežili:

- ❑ Emanuel - Maxmilián Grossmann (1905) – podařilo se mu utéct z transportu, když během jízdy vylomil prkno z podlahy vagónu, bratr
- ❑ Frieda Grossmann (1908) – žila v Bratislavě, sestra
- ❑ Ilona Pataki, vdaná Sauerstromová (1908) – odešla do Izraele
- ❑ Tomáš Sauerstrom (1935), její syn
- ❑ Marta Kemeny, zachránila se na Slovensku, později odjela do Německa

- ❑ Erich Rosenberg - po válce přijel do Jablunkova, nabral hrst půdy ze židovského hřbitova a odjel, pravděpodobně do Palestiny
- ❑ Olga Fischgrundová, – později bydlela v Praze
- ❑ Rozálie Gellerová (1902) – přežila s dcerou v Terezíně, po válce bydlela v Ostravě
- ❑ Ingeborg Gellerová (1926) – přežila s matkou v Terezíně
- ❑ Hugo Rosenzweig – bydlel za války v Terstu, změnil si jméno na Rossetti, později se vystěhoval do Argentiny
- ❑ Alice Rosenzweigová – po válce se přestěhovala do Londýna

NIKDO Z NICH SE JIŽ NEUSADIL V JABLUNKOVĚ.

Literatura:

SZPYRC, Antoni. *Jablunkov 1939-1989*. II. upravené vydání. Český Těšín: PROPRINT spol., 2011. ISBN 978-80-260-1121-7.

SZPYRC, Antoni. *Jablunkov*. I. vydání. Český Těšín: PROPRINT spol., 1999.

SZPYRC, Antoni. *Z dějin židovské společnosti v Jablunkově*. I. vydání. Jablunkov: Město Jablunkov, 2004

Fotografie: autorka